DISSERTATIO SOLEMNIS MEDICA

DE

INTESTINIS SE INTVS SVSCIPIENTIBVS ET RARISSIMA HVIVS MORBI CONGENITI OBSERVATIONE

QVAM

ILLVSTRIS AC GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

CONSENSV

PRAESIDE

GODOFREDO CHRISTOPHORO

BEIREIS

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE

SERENISSIMI BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVRGENSIVM DVCIS A CONSILIIS AVLICIS MEDICINAE THEORETICAE MATERIAE MEDICAE CHEMIAE CHIRVRGIAE PHILOSOPHIAE ET HISTORIAE NATVRALIS PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

ORDINIS MEDICORVM H. T. DECANO

ET PROCANCELLARIO

PRO GRADV DOCTORIS

RITE IMPETRANDO

DIE XXX DECEMBRIS CIƆIƆCCLXVIIII.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

ERDMANN GOTTWERTH

NEVMEISTER

HAMBVRGENSIS.

HELMSTADII

EX TYPOGRAPHEO ACAD. VIDVAE SCHNORRIAE.

VIRO

PLVRIMVM REVERENDO

ERDMANNO GOTTWERTH NEVMEISTER

APVD HAMBVRGENSES

ARCHIDIACONO

AD AEDEM DIVI IACOBI

ET

PASTORI TEMPLI DIVAE

GERTRVDIS

LONGE MERITISSIMO

P A T R I

OMNIS PIETATIS ET AMORIS

CVLTV PROSEQVENDO

HANCCE

DISSERTATIONEM SOLEMNEM

EA

QVA PAR EST OBSERVANTIA

D. D. D.

ERDMANNVS GOTTWERTH
NEVMEISTER.

DISSERTATIO SOLEMNIS MEDICA
DE

INTESTINIS
SE INTRORSVM SVSCIPIENTIBVS
ET RARISSIMA HVIVS MORBI COGNATI OBSERVATIONE.

§. I.

Quamuis omnia morborum genera, quibus mortales adfligi solent, sollertium et ingeniosorum medicorum inuestigatione digna sint, in primis tamen illa merentur, vt a viris examinis iudiciique perpensi exactius euoluantur et sollicitiores naturae rerum inquisitores adcuratiori men-

tis trutina eorum naturam examinarent, quorum ſedes abſtruſiſſima eſt, quaeque in prima ſua origine, ſi modo indoles morbi cognita fuiſſet, facillime ſanari potuiſſent, altis vero iam defixis radicibus omnem reſpuunt medelam.

§. II.

Nullius ſane morbi natura et ſedes magis latet, et vel ſollertiſſimi medici perſpicaciam ingeniique aciem effugit, quam ſi inteſtina in ſemet ingrediuntur. Eſt vero hic morbus ſuſceptio partis inteſtinorum in proxime vicinam liberum adſumtorum ciborum potuumque tranſitum per horum viſcerum tubum impediens.

§. III.

Eo profundius delitеſcit huius morbi conditio, eoque abſtruſior eſt, quo difficilius ab aliis aegrotationibus inteſtinorum dignoſci poteſt. Iiſdem enim fere comitatur ſymptomatibus, quae in ſcirrho glandularum Brunnerianarum ac Peyerianarum, in excrementorum ſcybalis duris, lumbricis conglobatis, calculis, vel aliis rebus alimentorum

cana-

canalem infarcientibus, in compreſſione, coarctatione, concretione et contorſione inteſtinorum obſeruantur.

§. IIII.

Receptio haec inteſtinorum eſt vel perfecta, vbi ſcilicet integer circulus ſeu tota fiſtula contractior vna cum meſenterio in ampliorem introgreſſa eſt, vel imperfecta, ſi pars tantum a meſenterio remotior parum intrauit.

§. V.

Porro ſuſceptio eſt vel ſimplex, ſi vnica tantum inteſtinorum pars in vicinam impulſa eſt, vel compoſita, ſi hoc in pluribus ilium locis factum eſt. Multiplicis receptionis exemplum notatione digniſſimum atque rariſſimum refert Iacobus Auguſtinus Hunerwolfius * de puero ſeptenni, ſartoris Arnſtadenſis filio, in cuius inteſtino ileo ſepties diſtinctis in locis ingreſſionem partis ſuperioris inteſtini in partem illius inferiorem obſeruauit.

* Vid. Ephemerid. Acad. Nat. Curioſ. Decur. II. Ann. VIII. pag. LXIV.

§. VI.

Vtraque insinuatio fieri potest, vel sursum versus, vbi contracta pars adscendit, vel deorsum, si pars constricta descendit in ampliorem. Cuncta haec tum crassorum, tum tenuium intestinorum functiones laedere possunt, raro tamen in illis, plerumque in his reperiuntur.

§. VII.

Adesse hunc morbum sequentia testantur signa diagnostica. Statim ac pars constricta vicinam distentam sibi continuam subiit, in hac intestinorum parte tensionem quandam aegri sentiunt cum leni dolore coniunctam, qui sensim sensimque adaugetur, et semper in morbi sede fixus haeret. Haec tensio eiusmodi esse solet, ac si pondus intestinis in ea parte adfixum esset, quod illam deorsum traheret. Tensionis huius sensus praesertim aliquot horis post prandium et coenam exacerbatur. Perpetua fere adest nausea, ob motum peristalticum intestinorum peruersum ad partem adfectam tantum abeuntem et inde retrogredien-

dientem. Hoc cibi faſtidium ſenſim ſine ſenſu in niſum vomendi et ſubinde in ipſum vomitum adſumtorum ciborum mutatur. Si morbi ſedes, vti plerumque fit, in inteſtino ileo eſt, chylus cum cibis parum mutatis et inconfectis reiicitur, vbi vero craſſa inteſtina hoc morbo correpta ſunt, faeces ſtercoribus ſimiles vomitionibus redduntur. Aluus ſub initium morbi ſiccior eſt, deinde ita adſtringitur et ſupprimitur, vt nec excrementa, nec flatus, qui eructantur, dimitti queant, ſed parum muci in glandulis Peyerianis ſecreti non nunquam deſcendat et eiiciatur. Abdomen tumore diſtenditur in primis in regione vmbilici, ab intercluſione ſpirituum inteſtina inflantium. Accedit ad haec anxietas praecordiorum, arteriarum percuſſus durus et contractus, febris ardens, inflammatio inteſtinorum et delirium. Tandem luctificam hanc ſcenam claudere ſolent ſingultus, animi defectiones, ſudores frigidi, mors.

§. VIII.

Cauſſae hunc morbum efficientes ſunt, vel extra corpus humanum, vel in ipſo hominis corpore.

§. VIIII.

§. VIIII.

Cauſſae externae ſunt vel impetus in corpus factus, vel compreſſio abdominis.

§. X.

Impactio fieri poteſt, vel per ictum corpori illatum, vel per prolapſionem, vel per ſaltum, vel alium ventris concuſſum.

§. XI.

Si corpus durum abdomini vehementer impingatur, (§. VIIII.) vel iſtud pugnis et pedibus contundatur, viſcera imi ventris fluctuantia e ſede ſua parum dimouentur, ita, vt inteſtinorum pars hunc ictum prae aliis perpeſſa facile in alteram ſibi vicinam intrudi poſſit.

§. XII.

Idem aliquando contingit, ſi homo magna vi proſternitur, ac in primis ſi terrae procumbit pronus in ventrem. Hac enim vehementi colliſione abdominis non ſolum ea meſenterii pars, cui inteſtina adhaerent, prorſum mouetur et relaxatur, verum etiam inteſtina introrſum preſſa in proprium ſuum

cauum

cauum vna cum meſenterii parte impelluntur. Eiusmodi prolapſionis effectus illa cognata inteſtinorum inſinuatio eſſe videtur, quam in infante obſeruaui et cuius deſcriptionem infra communicabo.

§. XIII.

Saltu praecipiti (§. X.) totum corpus, praeſertim vero inteſtina concutiuntur et partim deorſum pelluntur, partim muſculos verſus abdominis prouoluuntur. Quo ipſo meſenterium protrahitur, et pars eius maxime extenſa vna cum ilium parte ipſi adnexa in vicinum et ampliorem huius tubum illabi poteſt.

§. XIIII.

Eosdem effectus edere non nunquam ſolent alia adliſionis genera, variique concuſſus, (§. X.) quorum praecipuus eſt equitatus. Si quis enim equo ſuccuſſore et indomito vehitur, inteſtina ita commouentur et agitantur, vt in ſe inuicem impelli poſſint.

§. XV.

Preſſio abdominis (§. X.) oritur, vel a

 pon-

pondere ipſi incumbente, vel a veſtimentis nimis arctis, et in primis a ſtrophiis ſeu thoracibus e laminis corneis maxillae ſuperioris balaenarum confectis, quibus feminae formae auidiores pectus vincire et ventrem conſtringere ſolent.

§. XVI.

Quodſi pondus ingens abdomini imponatur, vel magna vi in ipſum irruat, ibique per longum tempus relinquatur, infimi ventris cauum imminuitur et viſcera in hoc ſpatio exiguo contenta ſe mutuo ita comprimunt, vt ſaepius pars inteſtinorum in aliam intrudi queat.

§. XVII.

Si quid eſt, quod ad huius morbi generationem plurimum conferre poſſit, certe id eſt capitium illud rigidum, quo feminae pectus et abdomen coanguſtant. Virgines enim thoracatae immoderata hac coarctatione in reſpiratione liberam coſtarum eleuationem et diaphragmatis adſcenſionem impediunt. Duplici itaque ratione ilium receptaculum diminuitur et alimentorum canalis

lis nimium coercitus in se ipsum descendere nititur.

§. XVIII.

Si caussae huius morbi in ipso hominis corpore haerent, (§. VIII.) deprehendi possunt vel in actione, vel in situ et flexura quadam corporis, vel in visceribus abdominis.

§. XVIIII.

Inter actiones hominis, quae a mentis arbitrio dependent, in primis vehementior aluum deiiciendi et foetum edendi nixus hunc morbum producere potest. Dum enim post fortem inspirationem spiritus attractus diutius retinetur, septum transuersum magna vi descendit et intestina comprimit. Eandem compressionem augent musculi abdominis valide se contrahentes. Viscerum igitur tubi vndique violenter in angustias compulsi in cauum suum subinde irruunt.

§. XX.

Vario quidem corporis positu variisque flexibus venter angustatur; nihil tamen mutuam intestinorum ingressionem magis accele-

rare ſolet, quam prona atque repentina corporis flexio. Quippe qua inteſtina in ſpatium nimis anguſtum ſubito coguntur, nec, vt in aliis abdominis contuſionibus et compreſſionibus ſurſum, vel deorſum, vel ad latera ſecedere poſſunt. Digeſtionis itaque tubus anguſtiſſime compreſſus in ſe ipſum vt intrudatur neceſſe eſt. Partes inteſtinorum debiliores peſtifera hac ventris compreſſione ſaepius in ſemet illapſae, ceſſante corporis flexu, tandem ſeſe euoluere nequeunt, ſed remanent et cum vagina ſua concreſcunt. Ab huiusmodi ſubita et frequenti corporis inflexione atque compreſſione, ob dolorem a calculo veſicae perpeſſum, ſingularis ille morbus, in quo inteſtinum ileum ſepties in partem vicinam ingreſſum erat, et cuius ſupra (§. V.) mentionem feci, originem ſuam traxit ſecundum ſententiam celeberrimi medici, qui perraram hanc obſeruationem publicauit.

§. XXI.

Si cauſſa morbi in viſceribus abdominis latet (§. XVIII.), ea quaerenda eſt, vel in reliquis ventris viſceribus, vel in ipſis inteſtinis.

§. XXII.

§. XXII.

Reliqua abdominis viſcera hunc morbum importare poſſunt inteſtinis, vel tumore vel ſpasmo in ipſis orto.

§. XXIII.

Tumores horum viſcerum praecipui, ſunt vel ſteatomata, vel tumores hydropici.

§. XXIIII.

Steatomata viſcerum et in primis meſenterii tantum interdum capiunt incrementum, vt totum fere abdomen repleant et inteſtina in minimum ſpatium coerceant, ideoque huius morbi fundamenta ponant.

§. XXV.

Idem fieri ſolet in ſcirrhis viſcerum liquores ſecernentium et corporis humani ſuccos praeparantium, qui plerumque in magnitudinem excreſcunt enormem. Nullum autem ventris viſcus frequentius obſtruitur et ſcirrho corripitur, quam glandulae meſaraicae infantum, quae ſaepiſſime ſupra mo-

 dum

dum intumeſcunt, abdomen infantum nimis diſtendunt, iliumque compreſſione ea ad mutuam hanc receptionem procliuia reddunt.

§. XXVI.

Tumores hydropici (§. XXIII.), praeſertim meſenterium et ouulorum receptaculum, quod ouarium vocant, occupare ſolent, et non ſolum haec viſcera, ſed totam quoque aluum ad inſolitam et incredibilem molem ſubinde expandunt, et inteſtina plerumque in alterum latus ſeu hypochondrium preſſant, et in anguſtiſſimum locum ita contrudunt, vt in ſe penetrare cogantur. Vidit Illuſtris Praeſes, Praeceptor meus optimus, ante aliquot annos Brunopoli feminam abdomine infra genua propendente praeditam, in cuius meſenterio poſt mortem Illuſtris Waglerus, SERENISSIMI BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVRGENSIVM DVCIS Archiater inuenit os coſtae ſimile, cui adnexus erat ſaccus craſſus, cuius ſuperficies interna pilis et materia ſeuo haud abſimili obſita erat, et in quo centum et quod excurrit librae liquoris con-

continebantur. Ingens hic ſaccus inteſtina in laeuum abdominis latus impreſſerat et mirum in modum coarctauerat. Plures eiusmodi hydropes in medicorum ſcriptis exſtant. † Quodſi autem talis ſaccus hydropicus peritonaeo adnatus per totum abdominis cauum aequaliter expanditur, eiusmodi inteſtinorum compreſſio haud pertimeſcenda eſt, praeſertim in aegris, qui ſunt laxiori corporis habitu, et quorum muſculi abdominis facilius diſtendi poſſunt. Georgius Abrahamus Merclinus communicauit cum orbe litterato effigiem feminae eadem tabella expreſſam, qua pictum eſt inteſtinum ileum, quod ſepties in ſe ipſum deſcendit, et de quo ſupra (§. V.) verba feci. Huius feminae venter nimis dilatatus erat, neque eo minus in hoc corporis ſtatu felici partu prolem enixa eſt ſanum. Abdomen illius, dum viueret, ad imos pedes dependens ampliſſimum incluſit ſaccum, peritonaeo leuiter adnexum, qui-

† Conf. Ephem. Acad. Nat. Cur. Dec. II. Ann. I. obſ. CLXXXIII. Lieutaud Hiſtoria anatomico-medica Tom. I. et II. Roedereri Progr. de hydrope ouarii. cet.

qui ſterno, renibus, vertebris lumborum oſſibusque pubis per membranas tenacius adhaeſit, e quo diſciſſo librae ducentae ſexaginta quatuor aquae ſubcruentae ac putridae effluxerunt; inteſtina vero, quae ſpurcus iſte humor adluere non poterat, illaeſa fuerunt.

§. XXVII.

Reliqua abdominis viſcera ſpaſmo laborantia, (§. XXII.) praecipue illa, quibus eadem neruorum paria ramos impertiuntur, quae ad inteſtina neruos mittunt, ad longiſſimum hunc atque contortum tubum ſpaſticas has contractiones facillime propagare ſolent. Sunt haec viſcera in feminis vterus ſpaſmis adflictus, et in vtroque ſexu veſica calculi aſperitate, vel lotii acrimonia ad ſpaſticum motum irritata. In primis vero conuulſiones, ſi vel medicamentis emeticis, vel venenis vomitus concitetur, e ventriculo tranſeunt in digeſtionis canalem ipſi connexum.

§. XXVIII.

Si morbi cauſſa in ipſis inteſtinis deliteſcit,

ſcit, vel in horum cauo, vel in membranis eorum latitat.

§. XXVIIII.

Cauſſae morbi in cauo tubi inteſtinorum contentae, eſſe poſſunt, vel excrementa, vel flatus, vel vermes, vel calculi, vel alia corpora deuorata.

§. XXX.

Excrementa nimis dura atque exſiccata abdominis canalem imperuium reddentia et obpilantia, ſi ad illius membranas tenaciſſime adhaereant, et a quacunque re fortiori cum impetu accedente valide premantur; inteſtini partem, in qua infixa ac immobilia perſiſtunt, in partem proximam relaxatam atque flatibus diſtentam protrudunt.

§. XXXI.

Aer e cibis digeſtis egreſſus, maiori copia in tubo elaſtico collectus, corporisque humani calore nimium diſpanſus, ſi certis locis includatur, nec venter crepitus reddere, nec ventriculus ſe ructibus leuare valeat, ilei partem nimis dilatatam vicinae non di-

ſtentae ſuperinducet, ideoque huius morbi cauſſam ſuppeditabit.

§. XXXII.

Vermium in inteſtinis nidulantium quatuor ſunt genera. Aſcarides, quae inteſtina craſſa, atque in primis rectum, vexare ſolent, itemque trichurides, quarum plures Illuſtris PRAESES in ſpiritu vini adſeruat, quae tenuiores et in altera corporis extremitate paullo obtuſiores, in altera vero ſubtiliſſimo filo ſimiles ſunt. Plerumque in ſpiram ſe colligunt, et in inteſtino caeco hominum morbo mucoſo implicitorum reperiuntur. Vtrumque vermium genus vel copia ſua, vel irritatione inteſtinorum, vt haec ſe complexim ſuſcipiant, rariſſime tantum efficiet. Taenia non tam obſtructione, quam ſpaſmorum potius concitatione, huius morbi fomitem praebebit. Vtraque vero hac ratione lumbrici in tenuibus inteſtinis hoſpitantes horum partem ſuperiorem in inferiorem quam ſaepiſſime propellere ſolent. Haud raro enim lumbrici in denſa glomera ſibi inuicem impliciti ciborum tubum ita obturant, vt ne ven-

ventris quidem crepitibus exitus pateat. Quodſi igitur inferior ilei pars aere incluſo et calore rarefacto diſtendatur, ac vermes conglomerati ab alimentorum reliquiis et motu periſtaltico fortiori vrgeantur; lumbricorum hoſpitium in partem vicinam deſcendere poterit. Multiplex ille ilei in ſemet ipſum deſcenſus, quem Hunerwolfius obſeruauit, (§. V.) procul dubio ab hac cauſſa ſimul profectus eſſe videtur, quia Vir Celeberrimus in inteſtino cadaueris diſſecti lumbricos implicatos inuenit.

§. XXXIII.

Nullum fere eſt corporis humani viſcus, in quo non olim calculi diuerſi ponderis reperti ſint. Interdum lapides inſtar nucis myriſticae ex aluo excernuntur, qui plerumque e veſicula fellea prouenerunt, et e bile glutinoſiore, quae longiori mora induruit et in lapides abiit, originem ſuam traxere. Hi lapides diutius, vel ob motum periſtalticum languidiorem, vel ob alias cauſſas, in inteſtinis retenti, indies magis magisque noua cruſta obducuntur, et in tantam ſaepius creſ-

cunt magnitudinem, vt alimentorum fistulam obpilare, atque vna cum parte obstructa in vicinam illabi possint.

§. XXXIIII.

Idem non nunquam euenire solet, si res durae et ponderosiores, verbi gratia globus plumbeus, vel numus deglutiuntur. Eiusmodi enim corpora durissima in intestina delata pondere suo tubi partem, in qua obhaerent, non solum deorsum trahunt atque relaxant; sed illam quoque fortiori vi tandem propulsa secum in inferiorem expansi caui locum abripiunt.

§. XXXV.

Si morbi caussa in ipsis intestinorum membranis haeret, ea est vel in omnibus membranis simul, vel in vna et altera earum.

§. XXXVI.

Omnes ilium membranae hunc morbum procreantes, in certis locis vel compage nimis stricta et rigida, vel nimis laxa laborant.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Vbi cuiusuis membranae fibrae in quadam inteſtinorum parte nimia rigiditate ſtringuntur, particulaeque minimae, vel propter nutritus defectum, vel ob liquoris humectantis inopiam, arctius cohaerent, vel ob frequentiorem medicamentorum reſinoſorum et exſiccantium, in primis vero aloes vſum corrugantur; interaneorum canalis ibi anguſtatur atque in minorem circulum conſtringitur, faecumque areſcentium motu periſtaltico propulſarum actione in tubum proximum, flatibus turgidum, intruſus ſenſim ſenſimque profundius penetrat. Conſtrictionis eiusmodi exemplum reperiit Hunerwolfius in inteſtino recto chartarum confectoris Arnſtadenſis, qui ipſe duritiae alui medens, pilulis ex aloe paratis ſaepiſſime vſus erat. Cuius inteſtini concreti iconem Fig. XX. adiecit.

§. XXXVIII.

Laxitas nimia eiusdem canalis partem

 ali-

* Vid. Ephemer. Acad. Nat. Curioſ. Decur. II. Ann. VIII. pag. CCVIII.

aliquam occupans efficiet, vt haec vel viciniorem complexim in ſe ſuſcipiat, vel in eandem pedetentim ſe inſinuet. Id quod eo facilius fiet, quo magis ſimul meſenterium relaxatum eſt.

§. XXXVIIII.

Si autem huius morbi cauſſa non in omnibus, ſed in quibusdam tantum membranis flatuum ductum formantibus conſidet, illa eſt, vel in tunica villoſa, vel in neruoſa, vel in muſculoſa, vel in membranacea.

§. XXXX.

Tunica villoſa nimis laxe ſubiacenti cohaerens, facillime et pondere ſuo, et preſſione cibi reliquiarum exſuccarum, quae in cauo continentur, in hoc demittitur, et tunicas connexas ſecum deducit. Hoc vitium interdum naſcitur, vbi res vi emolliente praedita in loco quodam inteſtinorum, vel ob eorum flexuram nimiam, vel ob alias cauſſas, quas ſupra recenſui, diutius commoratur.

§. XXXXI.

Tunica neruoſa, praeter ipſos neruos, multas

multas glandulas et vaſa, laticem rubrum vehentia, continet, quae variis morbis obnoxia ſunt, quorum non nulli efficere poſſunt, vt inteſtina ſe intus complectantur.

§. XXXXII.

Glandulae inteſtinorum ſaepius obſtruuntur et in ſcirrhos abeunt minores. Hoc illis in primis accidit, quibus humores ſunt glutinoſiores, et qui frequentiſſime cibis vtuntur aluum adſtringentibus et exſiccantibus. Si itaque glandulae Brunnerianae et Peyerianae in canali hoc membranaceo intus intumuerunt, et praecipue in minus lata eius parte totam peripheriam internam, ad inſtar ſerti, obſident, faecumque ſicceſcentium cylindri liberum iter intercipiunt; hic circulum duriorem et prominentem facili negotio in tubi inferiorem partem deprimet.

§. XXXXIII.

Vaſcula illa in inteſtinis diſtributa et ſanguinem continentia ſubinde, vt in reliquis corporis humani partibus, intumeſcunt, et in aneuriſmata varicesque mutantur, quae

fiſtulae

fiſtulae cauum diminuunt, et excrementa figurata ac ſolidiora remorantur. Si igitur fortior vis impellens accedat, ſiue ea ſit motus periſtaltici acceleratio ac intenſio, ſiue aeris interclusione inteſtinorumque renixu creſcens vis elaſtica, ſiue noua ſcybalorum collectio et accumulatio; annulus hic vaſculorum introrſum tumentium ſenſim in cauam inteſtini diductionem detrudetur.

§. XXXXIIII.

Nerui ipſi morbi fomitem alere poſſunt, ſi ad ſpaſmos procliuiores ſunt. Pronitas haec praeſertim dependet a vi, qua irritati nerui facilius muſculorum, in quibus diſperguntur, contractionem perficiunt.

§. XXXXV.

Procliuitatis illius cauſſa quaerenda eſt, vel in neruorum debilitate, vel in liquoris neruini in neruos influentis inaequali quantitate motusque celeritate.

§. XXXXVI.

Debilitas neruorum eſt vel hereditaria et a parentibus accepta, vel alia ratione adquiſita.

§. XXXXVII.

§. XXXXVII.

Nondum quidem cognitum atque perſpectum habemus, ac fortaſſe nunquam conſtabit, ſed ſemper in occulto latebit, qua ratione parentum morbi per ſucceſſiones poſteris tradantur; nemo tamen medicorum recentiorum propagationem ipſam in dubium reuocat. Quotidiana enim nos docet experientia, valetudinis vitia, quibus nerui infeſtantur, plerumque in liberos atque nepotes transferri. Pater morbo comitiali adflictus liberos procreat, qui nunquam fere non eodem valetudinis genere tentantur, et qui morbo articulari laborant, ſaepiſſime hanc aegrotationem a patre traxerunt, qui eiusdem morbi doloribus cruciabatur. Sic et corporis, in primis vero neruorum imbecillitas a parentibus poſteritati propagatur, et tantum non ſemper inſanabilis vinculis animalibus infertur labes.

§. XXXXVIII.

Variis aliis modis debilitatio neruis induci poteſt. (§. XXXXVI.) Nam infirmitas ſenſuum motusque inſtrumentis importatur,

vel diuturna inedia, vel vitiis diaetae et intemperata vitae ratione, vel medicamentis, vel venenis, vel morbo praegresso.

§. XXXXVIIII.

Diuturna fame omnium humorum, ideoque liquoris neruini, a quo praecipuum neruorum robur proficiscitur, oritur inopia. Non igitur mirum est, diutius protracta cibi potusque abstinentia et egestate, vires exhauriri neruisque debilitatem contrahi posse.

§. L.

Innumeri sunt errores, quibus in intemperato viuendi modo commissis, et omnes corporis humani, et praesertim intestinorum nerui debilitari possunt, quorum praecipuos tantum, breuitati studens, in medium promam.

§. LI.

Primum si quis magnam ciborum optimorum copiam sibi ingerat, quam digerere non potest, non solum e chylo et sanguine inde orto glutinosiore, liquor neruinus, bo-

bonae indolis ſecerni nequit; verum etiam aër ex inconfectis ciborum reliquiis collectus et excrementorum canalem nimium diſtendens, eiusdem neruos debiles reddet. Debilitas autem maior euaderet, ſi quis cibis vtatur ad concoquendum difficilioribus, et multo aëre refertis, quibus ſimul emolliendi, vel ventrem ſupprimendi vis ineſt. Deinde, qui potum vel nimis frigidum, vel calidum, in primis e nucleis fructus Arabici toſtis coctum et cum lacte remixtum, vel merum, aliaue potulentorum inebriantium genera ſaepius in ſe ingurgitant, inteſtinorum neruos valde debilitant. Tum acerbo frigore abdomini admiſſo, nerui tuborum interaneorum imbecilles fiunt. Frigus enim, vti Hippocrates iam olim obſeruauit, * neruis inimicum eſt. Qui denique turpium voluptatum illecebris caeco ſe impetu dant, et ſaepiſſime rebus venereis operantur, totius corporis, praecipue vero viſcerum membranaceorum et fluctuantium neruos maiorem in modum labefactant.

 §. LII.

* Conf. Aphorism. XVIII. Sect. V. et libr. περι ὑγρων χρησιος p. 425. edit. FOESII Gen. cIↄIↄCLVII.

§. LII.

Opium, et ex illo, aliisue rebus parata remedia narcotica, itemque medicamenta aluum vehementer purgantia, (§. XXXXVIII.) si frequentius adhibeantur, longissimum atque conuolutum ciborum canalem eiusque neruos debiles faciunt. Resina scammonii, ialappae, aloes, colocynthidis, gutta gamba, seu gummi Peruuianum, elaterium, et quae sunt alia eiusmodi medicamenta nimis valentia, interiori tunicae alimentorum tubi tenacissime adhaerent, perpetuos ei stimulos admouent, eam vellicant, et in tunica neruosa ac musculosa vehementissimos spasmos concitant, qui frequentissima huius morbi caussa exsistunt. Dum enim nerui et musculi intestinorum, quae prae omnibus aliis corporis humani visceribus, si a corde discessero, maxima gaudent irritabilitate, continue et acriter stimulantur; canalis huius cauum coangustant et tubum reddunt breuiorem, quo fit, vt pars maxime constricta vel in vicinam ampliorem introrumpat, vel haec illi superinducatur.

§. LIII.

Eadem ratione agunt venena rodentia, in primis arſenicum. Nam illi, qui hauſtum veneni poculum vomitu reiecerunt, et e mortis periculo euaſerunt, plerumque per totam vitam ſumma ventriculi et inteſtinorum debilitate laborare ſolent.

§. LIIII.

Omnes quidem morbi ſontici et corpus emaciantes (§. XXXXVIII.) digeſtionis viſcera eneruant; nulla tamen aegrotationum inteſtinorum robur ac vim magis infringunt, quam eorum inflammationes, graues ac diuturnae alui fluxiones, dolores colici, et adfectus hypochondriaci hyſtericique.

§. LV.

Nerui ad ſpaſmos producendos procliuiores redduntur, (§. XXXXV.) ſi maior liquoris neruini modus, vel eadem copia, ſed maiori celeritate in vno neruo mouetur et muſculo importatur, quam in neruo muſculi antagoniſtae. Quum enim omnis corporum actio dimetiri poſſit, vel numero partium, ex quibus cor-

pus constat, quem massam vocant, vel celeritate, qua mouetur, vel in motum nititur; neruorum quoque actionem determinare possumus humoris neruini quantitate vel celeritate.

§. LVI.

Maior copia succi subtilissimi in neruo esse potest, si eius canalis paulo maiorem habet diametrum, quam alter vicinus. Coarctari potest nerui tubulus, vel compressione, vel constrictione, vel exsiccatione.

§. LVII.

Nerus comprimitur, vel in suo origine, vel e cerebro et medulla spinali egressus. Quibus modis haecce compressio fieri possit, non libet hic repetere, quum PRAESES hoc in dissertatione sua de paralysi grauissima femorum crurumque sanata, §. XXXXI ad §. XXXXV. exposuit.

§. LVIII.

Constringi possunt nerui intestinorum, vel frigore maximo, vel rebus valde adstringentibus. Dum enim acerbum frigus abdo-

m ni

mini admittitur, vel potus gelidiſſimus ingurgitatur, vel medicamenta nimia vi adſtringendi praedita adhibentur; neruorum fiſtulae in inteſtinis diſperſae ita contrahuntur, vt canalis alimentorum muſculi ſpaſmo corripiantur.

§. LVIIII.

Omnes corporis humani fibrae exſiccatione in minus ſpatium rediguntur. Si igitur nerui ob lymphae nutrientis et humectantis penuriam exareſcunt; eorum tubuli coanguſtantur, ideoque minorem liquoris neruini modum recipiunt, et alterius neruuli ſanioris, nec ſubareſcentis, actioni reniti nequit, vt itaque ſpaſmi oriantur neceſſe eſt.

§. LX.

Cauſſa cur lympha neruina in cauo neruorum maiori celeritate moueatur, (§. LV.) vel in origine, vel in fine eorum quaerenda eſt.

§. LXI.

In neruorum principio ipſius animi motus neruinum liquidum celerrima permotione

ne agitare, ac per nerui fistulam in musculum impellere possunt. Et nisi in huius antagonistam humor neruorum eadem velocitate protrudatur, illius musculi fortior fiet contractio. Haec maior fluidi neruini pernicitas spasmos vehementissimos concitare solet, membra et viscera eorum saepissime concutientes, qui frequentioribus animi perturbationibus, ac in primis ira atque terrore, corripiuntur.

§. LXII.

Si caussa motus celerioris, quo liquor neruinus in musculos influit, in neruorum fine, seu in tenuissimis eorum fistulis in intestinis distributis haeret; (§. LX.) ea deriuanda est a fortiori sensu in illis excitato. Lex enim est naturae, qua omnem quinque mentis portis impressum sensum motus excipit, illi ratione fortitudinis aequalis. Hoc animaduertere possumus, si fulgur oculis, vel fragor ingens auribus immittitur. Nonne omnia corporis membra vehementer commouentur? Si puluis liliorum conuallium, vel alia corpora fragrantia et acria spiritu adtracto ner-

neruis olfactui destinatis admouentur, nonne sternutamentis totum corpus quatitur atque conuellitur? Vbi linguae nerui cibis, vel medicamentis pessime sapientibus nauseamque excitantibus adficiuntur; vomitum saepius ciere solent grauissimum. Si quis denique aculeis pungitur, vel aduritur, cunctos fere eius artus permoueri videmus. Quippe neruo, qui sensui inseruit, irritato, humor subtilissimus in cerebro secretus ad neruum motui dicatum adlicitur, et pernicius in hunc impellitur, dum anima rem irritantem et sibi ingratam validissimis nisibus remouere studet. Quodsi igitur nerui intestinorum, vel a sale acriori stimulantur, vel a flatibus, aut a sanguine, aut alia re nimium distenduntur, ideoque mens dolore adficitur, plerumque hunc spasmus sequi solet. Id quod experientia nos docet in doloribus colicis et in rosione intestinorum a venenis adsumtis.

§. LXIII.

Quum itaque omnis spasmus relinquat atoniam, seu relaxationem partis adfectae; hac ipsa neruorum ac musculi debilitate no-

uis neruorum diſtenſionibus, ſiue ſpaſmis anſa praebetur.

§. LXIIII.

Vbi morbi cauſſa in tunica muſculoſa conſedit, ea reperiunda eſt, vel in ipſis muſculorum fibris, vel in vaſis ipſum perreptantibus, vel in neruis illius.

§. LXV.

Fibrae muſculoſae, vel ſunt nimis rigidae, vel nimis laxae, ideoque motui rite perficiendo inhabiles, et muſculi antagoniſtae renixum ſuſtinendo impares, ſpaſmorumque genitrices.

§. LXVI.

Vaſa ad fibrillas nutritum aduehentia et muſculi calorem conſeruantia, vel nimiam copiam, vel nimis paruum modum laticis nutrientis continent.

§. LXVII.

Si vaſcula minima humoribus nimium diſtenta ſunt, comprimere poſſunt neruulos vicinos, atque impedire, quo minus ad muſculi fibras neruinus liquor aequali copia ac cele-

celeritate accedere queat: ergo procliuitas ad ſpaſmos in his muſculorum fibris orietur.

§. LXVIII.

Quum ad muſculorum actionem neceſſario requiratur, vt ſanguis per arterias muſculo infundatur; nimis paruus laticis rubri modus muſculi vim imminuere, atque ad ſpaſmum producendum pronum reddere poteſt.

§. LXVIIII.

Si morbi fomes in neruis tunicae muſculoſae reconditus eſt, illum eadem ratione, qua ſupra (§. XXXXIIII ſeqq.) vſi ſumus, inueſtigare debemus.

§. LXX.

Vix tandem, ac ne vix quidem, morbi huius ſedes in externa inteſtinorum tunica membranacea, eaque ſola, vnquam deliteſcet.

§. LXXI.

Cunctas igitur cauſſas, quibus inteſtina ſe introrſum ſuſcipere poſſunt, per ordinem diſpoſui, omnibusque veſtigiis indagaui, ita

 qui-

quidem, vt quiuis medicinam faciens, qui haec veſtigia perſequetur, facilius ac tutius ad occultas huius morbi latebras feratur. Vtinam ſane eadem facilitate illi morbo praeſentem medicinam reperire poſſemus! Verum enim vero conſiteri cogimur, nos euitando cauſſas, ſupra a me accuratius determinatas, magis imminenti, quam iam exorto malo, remedium inuenire poſſe.

§. LXXII.

Omnibus morbi cauſſis cognitis, haud difficile eſt, eiusmodi medicamenta, vel vitae rationem imperare, quibus grauiſſimi mali inſtans periculum auerti queat. Etenim ſi quis rationum membra, a me concinno ordine diſpoſita, adtentius percurrat; facillime perſpiciet, quid factu opus ſit, et quaenam cuiuis cauſſae opponere debeat remedia, quibus impediat, quo minus morbus ſanatu difficillimus oriatur. Quum temporis anguſtiis includar, ac feſtinatione prohibear, fuſius vberiusque de hac materia diſputare; faciliorem hanc inquiſitionem non adtingam, ſed paucis tantum de

de periculoſiſſimo huius morbi curatione differam.

§. LXXIII.

Quodſi igitur inteſtina ſe intus complexim ſuſceperint, et medicus e ſignis ſupra §. VII. prolatis de hac re certior factus ſit, ante omnia curare debet, vt pars inteſtinorum intus ſuſcepta protinus euoluatur, ac noua eius ſuſceptio impediatur.

§. LXXIIII.

Ad partem inteſtinorum introrſum receptam euoluendam, plerique medicorum magnam copiam argenti viui, vel globulum plumbeum, glutire ſuadent. Nec eiusmodi medela ſub morbi initium adhibita interdum ſalutari effectu deſtituitur, in primis, ſi inteſtina ſurſum verſus in partem vicinam ingreſſa ſunt. Pondere enim maximo horum corporum grauium pars adſcenſa, et illorum deſcenſioni reſiſtens, deprimetur et ſic euoluetur. Attamen vbi inteſtini pars deorſum verſus in inferiorem tubi membranacei partem ſuſcepta eſt, tantum abeſt, vt his remediis morbus cedat, vt potius multo grauior

atque inſanabilior reddatur. Namque pars deſcenſa et coanguſtata, aëri ac liquidis excrementis adhuc peruia, a globo plumbeo obturatur, et magis magisque in canalem proximum intruditur. Hydrargyrum quidem anguſtiora loca penetrare valet, nec canalis in ſemet ingreſſi imminutum cauum obſtruet; alio tamen modo nocebit. Si enim magnam muci vel pinguium ciborum copiam in ventriculo et inteſtinis offendat, agitatione horum periſtaltica fortiori ac diuturniori cum illis remiſtum, facilius a venulis inteſtinorum ſorbetur ſanguinique admiſcetur, qui argentum viuum vel glandulis ſaliuam ſecernentibus infundit, largumque ſaliuae profluuium excitat, vel minimos hydrargyri globulos in oſſium cellulas, quin etiam in cerebrum infert, vbi collecti grauiſſima mala generare ſolent.

§. LXXV.

Praeſtat itaque primo morbi initio et ſtatim, quum partem inteſtini in vicinam introiiſſe coniectura iudicamus, medicina aluum ſoluente, ſiue lenius purgante vti, qualis

eſt

eſt decoctum tamarindorum cremore tartari et aliquot guttulis naphthae vitrioli aut nitri miſtum, vel ſal catharticum. Eiusmodi enim medicamenta leni ſtimulo inteſtinorum motum periſtalticum adaugent, quo fit, vt pars ingreſſa extricetur et excrementa ventrisque crepitus, qui morbum grauiorem reddere ſolent, e corpore eliminentur. Naphtha potioni medicatae admiſta aëris collectionem impedit, atque ſi malum a ſpaſmis originem traxit, ſimul his medetur. Haec medicamina aliquoties ſumat aeger, et deinde vim ſalubrem rhabarbari experiatur. Non ſolum enim hocce remedium aluum liquat, ſed peracta quoque ventris motione, leni ſua adſtringente vi ventralem tubum roborat, qua virtute omnibus aliis aluum cientibus medicamentis praeualet.

§. LXXVI.

Euolutis hac ratione inteſtinis, caueamus, ne noua fiat eorum in ſemet ſuſceptio. Omnes igitur morbi cauſſae ſupra a me exquiſitius determinatae ac perſpicue expoſitae ſtudioſiſſime euitandae, et inteſtina corroboran-

boranda ſunt, in primis, ſi eorum fibrae nimis relaxatae praecipua morbi cauſſa fuerunt. Amiſſum inteſtinorum robur optime reſtituit cortex Peruuianus et caſcarillae, itemque radix gentianae rubrae, quaeque ex his parantur extracta, praeſertim ſi iis naphtha nitri, quae eſt medicina ad ſpasmos compeſcendos praeſentiſſima immiſceatur.

§. LXXVII.

Sin autem pars intus ſuſcepta profundius penetrauerit, et cum vagina ſua iam coaluerit, nullum aliud reſtat valetudinis huius aduerſae auxilium, quam audaci conſilio ventrem cultro aperire, partem inteſtinorum nondum collapſam, ſed flatibus diſpanſam abſcindere, muſculisque abdominis ita adglutinare, vt per artificialem hunc anum, ſeu nouam excrementorum viam, ſtercus e corpore eliminari queat. Vel, vbi inferior inteſtinorum pars, quae a morbi ſede ad anum pertingit, nondum penitus coarctata eſt, expertae ac promtae audaciae chirurgus Ramdorium * imitari poſſet, qui feminae her-

* Vid. HEISTERI Obſeruat medic. et chirurg. P. II. obſ. LXXXXIIII. pag. CLI.

hernia inguinali laborantis partem inteſtinorum ſphacelo corruptam reſecuit, et partem ſanam ſuperiorem in inferiorem tubum inſertam cum hoc ita filo coniunxit, vt canalis breui tempore coaleſceret, atque excrementa naturali ſtercoris via exirent. Partem hanc inteſtinorum coalitam, e femina pleuritide mortua exſectam, Celeberrimus HEISTERVS Praeſidi oſtendit, quae nunc Altorfii ſeruatur.

OBSERVATIO RARISSIMA DE INTESTINORVM SE INTVS SVSCIPIENTIVM MORBO CONGENITO.

Femina procera corporis ſtatura et formae dignitate conſpicua, vxor Viri nominis ſplendore ac famae celebritate notiſſimi, die XXIIII. Ianuarii anni CIↃ IↃ CCLXIII, octauo grauiditatis ſuae menſe, quum puerulum aliquot annorum brachiis geſtaret, atque fallente veſtigio in glacie lapſaret; vehementiſſimo impetu prona in ventrem proſternebatur, et perpeſſo grauiſſimo ventris concuſſu de abdominis dolore ac pedum paralyſi

 con-

conquerebatur. Illustris PRAESES in consilium aduocatus et doloribus et ambulandi impotentiae medebatur, praematurumque partum praecauebat: foetus tamen aliquot hebdomades ante tempus a natura destinatum vtero exclusus est die x. Februarii. Puerpera vteri inflammatione moriebatur. Infans autem non solum primis statim diebus, sed per totam quoque vitam lac omnemque cibum et potum vomitione reiiciebat. Verum stercus nunquam ex aluo excernebatur, sed mucus tantum, in glandulis Peyerianis secretus, parcissime exibat. PRAESES remediis aluum leniter mouentibus, saepius adhibitis, deiectionem efficere, ac intestinorum semet complexim intus suscipientium morbum, quem suspicabatur, depellere studebat. Die XXVII. Februarii infans primum conuulsionibus epilepticis corripiebatur, quae medicamentis antispasmodicis corpore deducebantur. Comitialis morbi accessiones interdum recurrentes iisdem quidem remediis sopiebantur; quia autem earum caussa tolli non poterat, die xx. Iunii maior vis morbi redibat, nulli medelae cedens. Infans igitur die I. Iulii corporis vinculis relaxabatur. Pater eius,

Vir

Vir magnitudine animi excellens, a PRAESIDE petiit, vt pueruli mortui ventrem ſcalpello aperiret, in morbi inſanabilis cauſſam inquireret, videretque vtrum recte vereque conieciſſet. Diſciſſis itaque muſculis abdominis et peritonaeo, inteſtina aëre incredibili modo turgentia erumpebant. Remotis inteſtinis prominentibus PRAESES videbat, quod coniectura ipſum non fefelliſſet, detegebat enim in ſuperiore inteſtini ilei parte morbi cauſſam. Inteſtini huius pars, vna cum meſenterio ipſi annexo in ſuperiorem ad vnius pollicis altitudinem adſcenderat, et cum vagina ſua coaluerat. Non ſolum autem pars ſurſum verſus recepta, ſed totus etiam inteſtinorum tubus, a morbi ſede ad anum vsque, ita coarctata atque corrugata erat, vt in ſuprema parte nullum, in inferioribus vero minimum tantum cauum relictum eſſet. Quoniam per tubum in ſuſceptionis loco concretum, nec cibi digeſti, nec aër ex iis collectus, deſcendere et ex aluo excerni potuerant, inteſtinum ieiunum ileumque, in primis vero pars ſuſceptae parti proxima, nimium dilatata, et vaſa lactea, in meſenterio diſperſa, chylo ita diſtenta erant, vt digitis meſenterio admotis ſuccus

albus nutriens in cauum inteſtini exprimi poſſet. Id quod PRAESES auditoribus ſuis monſtrauit, qui adhuc partem hanc inteſtini ilei inter alias eiusmodi res rariores in vini ſpiritu adſeruat, quam ad naturalem magnitudinem delineatam et aere excuſam tabula adiecta exhibet. Infantis huius rariſſimus morbus eo tempore exortus eſſe videtur, quum mater illius procidiſſet, et vehementiſſimo ventris concuſſu foetus inteſtina ita commota eſſent, vt ſe intus complexim ſuſcipere cogerentur.

ICONIS EXPLICATIO.

a a a Pars inteſtini ilei inferior coalita atque contorta.

b locus, vbi pars inferior inteſtini in ſuperiorem ingreſſa eſt.

c c c locus, vbi pars ſuperior ilei inferiorem partem ad pollicis altitudinem intus ſuſcepit.

d d d ſuperior pars ilei flatibus mirum in modum diſtenta.

e e e meſenterii pars.

f f f vaſculorum chyli origo.

g g g ramuli venarum lactearum maiores.

a
b
c
c
c
c
d
d
d
f
f
f
g
g
g
e
e
e